

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium:
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Egységes tanügyi vezetés.

Református közéletünk régi nagyérdemű munkása, *Görömbei Péter* az egyetemes tanügyi bizottság múlt évi ülészése alkalmából gyönyörűen átgondolt fejtegetéseket írt református tanügyi politikánkról e lap hasábjain. Rámutatott arra, hogy az egyházkerületek szerint kialakult partikularizmus veszélyezteti oktatásügyünk tervszerű irányítását. *Dóczy Imre* pedig, akinek a véleménye tanügyi kérdésekben mindenki előtt méltán döntő súlyú, egyházi törvényhozásunknak e téren legfőbb feladatául azt jelölné ki, hogy egész református oktatásügyünknek nemcsak irányítása, hanem valóságos vezetése és kormányzása is egységesen, központosítva történjék.

Egyáltalán nem a magam kitalálásaként adom hát elő ezt a gondolatot, melyért azonban — ha kell —, szívesen állok a felelősségviselő sorába. Mert nem tudom, de kizártnak semmiképp sem tartom, hogy azok, kik autonomia alatt csak részekre szakadást, felelőtleniséget, helyi érdekek szerint csoportosulást tudnak képzelni, nem fogják-e ezt a gondolatot indexre s terjesztőit anathema alá tenni.

Tanügyünk legfőbb irányítója mostani egyházi törvényünk szerint is az egyetemes konvent, mely azonban csak az általános elveket állapítja meg s „a teendő szükséges intézkedésekre az egyházkerületek figyelmét felhívja”. Tehát maga nem intézkedik, sőt tulajdonképpen még arra sincs hatásköre, hogy ha az egyházkerületek a „teendő szükséges intézkedéseket” nem teljesítik, azokat az egyházkerületek helyett maga végezze, vagy legalább az egyházkerületeket azok végzésére kötelezze. Hiszen csak figyelmüket hívja fel!

Ennek a következése aztán az, hogy az egyik egyházkerület megszüntetheti a maga főiskolájának legfelsőbb tagozatát úgy, hogy az

egyetemes konvent csak akkor vesz róla hivatalos tudomást, amikor a dolgot visszacsinálni már nem lehet. A másik egyházkerület elköltheti főiskolája tőkevagyonának is nagy részét a főiskola folyó szükségleteire s a gazdálkodás folytatás ellentmondás nélkül éveken át. Lehet, sőt valószínű, hogy az előbbi esetben bölcsőbb megoldást az egyetemes konvent sem tudott volna kitalálni. S lehet, hogy az utóbbi esetben szintén a konvent is kénytelen lett volna a tőkeköltéshez hozzájárulni. De mégis azt talán mindnyájan érezzük, hogy egy főiskola teljes megszüntetése vagy esetleges anyagi tönkrejutása nem csupán egyetlen egyházkerület belső ügye. A magyarországi helvétziai vallástételt követő ekklézsiák nemcsak a debreczeni kollégium épületének emeléséhez, hanem mindegyik református főiskolánk fenntartásához hozzájárultak a maguk filléreivel.

Úgy nem történnék meg, hogy egy-egy iskolatípus az összeséghez mérten talán túlságosan is képviselve van, míg más iskolafajtákat teljesen elhanyagolnak. Nem látom be, miért kell a magyar református egyháznak három jogakadémiaát fenntartani, amikor például *polgári iskolai tanítóképzője* (— alighanem fontosabb volna, mint a jogi oktatás! —) egyetlen egy sincs. Nem tudom, miért kell nekünk annyi gimnázium, amikor polgári fiúiskolánk nincs. Nem tudom, nem lehetne-e a négy theologiai akadémia erőinek összesítésével két, az egyetem theologiai fakultásával a tanszékek száma és javadalma tekintetében egyaránt megegyező akadémiaát tartani fenn s így biztosítani, hogy leendő papjaink képzéséről az egyház is olyan mértékkel tudjon gondoskodni, mint az állami egyetem.

Nagyszámú középiskoláink helyes vezetése is csak így volna lehetséges. A tiszántúli egyházkerület példája fényes bizonyosság arra, hogy a rendszeres szakfelügyelet középiskoláink szín-

vonatát milyen nem remélt módon emeli. Am a többi egyházkerületek ilyen szakfelügyeletet a maguk erején nem rendezhetnek be. Ellenben három felügyelő valamennyi református középiskola szakszerű vezetését és irányítását jól el tudná látni.

A vagyonkezelés, megfelelő ellenőrzés mellett természetesen ott maradna mindegyik iskolafenntartónál és ott maradna a tanszékek betöltésének joga is. De már ez utóbbin némi tekintetben megszorítást tenni az egyház egészének érdekében nagyon is kívánatos volna. Előfordul, hogy valamelyik iskola fenntartó vagy igazgató testülete, meg valamelyik tanár között állandó ellentét és huzalkodás van, mely úgy az intézetnek, mint az egyeseknek ártalmára van. Ha az ügy nem romlik odáig, hogy a tanárt hivatalától el kelljen mozdítani, évtizedeken át bénítólag hat az ilyen helyzet, mert a külön-külön szervezett iskolák egymás tanárait nem szívesen veszik át. Pedig lehet, hogy az a tanár, ki mostani helyén csak bajt csinál, máshol erőssége tudna lenni az iskolának. Az is megtörténik, hogy a tanári testület egyik helyen úgy alakul, hogy például az igazgatóságot egyik tagjára sem ruházzák szívesen, holott máshol meg van két-három tanár is igazgatónak való, aki azonban sohasem lesz az, mert saját, szintén rátermett igazgatójukat nem akarják állásából kiszorítani.

Ilyen és ezekhez hasonló esetekben milyen áldás volna a lehetőség arra, hogy a tanárt egyik iskolától a másikhoz áthelyezni lehessen, amit azonban szintén csak az intézkedésre jogosultság bizonyos fokú centralizációja mellett lehetne megvalósítani.

Egyáltalán, aki az oktatásügynek bármelyik fokán működik, vagy azt bármely részében közelebbről megfigyelte, bőven hozhat fel érveket az oktatásügy vezetésének erőteljesebb központosítása mellett. Felfogásom szerint az egyházi testületek autonóm jogait egy ily berendezés egyáltalán nem veszélyeztetné, csak megfelelő, a cél által kívánt korlátok közé szorítaná.

Minthogy azonban az a célo, hogy ezt a berendezést ne csak kívánjuk, hanem valószínűsítsük is meg, és minthogy egy ilyen nagyfontosságú újítás minden oldalról megvilágítást és lehetőleg bő megvitatást kíván: felkérem mindazokat, kik e kérdésen gondolkoztak, hogy észrevételeiket e lap hasábjain — a törvényalkotásra tekintettel mielőbb s a papirszükség miatt röviden — szíveskedjenek elmondani.

Tárca

NEM TEMETNEK EL MEGSIRATATLAN.

Nem temetnek el megsiratatlan!
 Volt, ki szeretett s akit szerettem.
 Emlémem nem vész el nyomtalanul,
 Ha bezáródik a sír megettem.
 Szerető szívnek áldó sóhaja
 Kisér végső úton el
 És sóhajtása az én lelkemmel
 Röppen a túlvilágba fel.

Oh beh fog fájni ez a sóhajtás.
 Mely megtört lélek mélyéből fakad!
 Megérzi lelkem, fönn égi útján,
 Hogy utánam majd a szíve szakad.
 Zokogásából bús sejtelem kél,
 Hogy válnunk kell, tán örökre.
 S elszálló lelkem, hol maga maradt:
 Visszavágy a földi rögre.

Ha már mennünk kell, lelkemnek fele!
 A sovárgó vágy mind, mindhiába.
 Meg kell nyugodnunk, beletörödnünk
 A válás komor gondolatába.
 S hogy könnyebb legyen útag: a révbe
 Elsőnek majd én érkezem;
 És a magashól lenyujtom érted
 Gyámolító, erős kezem.

Örök fényesség lángfolyamata
 Ragyogja, veszi lelkünk ott körül;
 S kik itt szenvedtünk, odafönn Isten
 Szemünkből minden könnyet letörül.
 Mi szenny volt rajtunk, a földön marad;
 Föltáru a menny kapuja
 S megbékélt lelkünk boldogan zengi:
 Alleluja! alleluja!

Erdélyi Imre.

Iskola

Az egyetemes tanügyi bizottság üléséről.

Az egyetemes tanügyi bizottság március 16—18. napjain tartotta évi rendes ülését Budapesten. Az elnöki széket dr. Baltazár Dezső püspök elnök s Dóczy Imre alelnök töltötték be. Előadók a régiek voltak, — egy híjján, amennyiben a vallásoktatásügy igazán avatott és nagyon sok érdemet szerzett előadója, S. Szabó József gyöngékedése miatt nem jelenhetett meg, sőt tisztéről le is mondott. Az elnök ez ügyek előadására Barla Szabó Jenő kisujszállási gimn. vallásnart kérte fel, kinek aztán a bizottság a ciklus hátralevő részére megbízást adott. A theologiai ügyeket ez alkalommal még Nagy Károly püspök referálta, de — érthetően — ő is lemondott s utóda

Ravasz László lett. Mindkét távozó előadó érdemeit — méltán is — megörökítette jegyzőkönyvében a bizottság. Melegen ünnepelte a bizottság a tagok közül Nagy Károlyt, az új püspököt és György Endrét, ki egyik legrégebb s legbuzgóbb tagja a bizottságnak, 70-ik születés napján.

A theologiai oktatásügyre vonatkozó jelentésből megtudtuk, hogy Debreczenben pár korona híján 50.000 korona segélyben részesülnek évente a theológusok, míg máshol ez a segély csak 6—8 ezer koronát tesz ki; továbbá, hogy a létszám mindenütt apadt, de kivált Kolozsváron. Sajnálattal tapasztalta a bizottság, hogy a theologiai oktatásnak arról a részéről, mely az állami tudományegyetemen folyik, ez alkalommal sem volt módja semmit is megtudni, holott a lelkészképzés és képesítés az állammal kötött megállapodás szerint az egyháznak fenntartott jog. Az is meglepetést keltett — amiről a kultuszminiszter átiratából értesült a bizottság, hogy a debreczeni tudományegyetem theologiai karán a theologiai akadémiákon nyert absolutorium alapján nem lehet doktori szigorlatot tenni, pedig más akadémiákon nyert absolutorium az illető szakon szigorlatételre jogosít. Foglalkoztatta a bizottságot a theologiai tanulmányi rend revíziójának kérdése is, melyben javaslattételre bizottságot küldtek ki. A jogi oktatásügy körében a rendes évi jelentés mellett különösebben az a propositio ragadta meg a figyelmet, mely a református jogakadémiák életképességének biztosítása végett egyrészt a kultuszminiszter megkeresését, másrészt az ügynek a zsinathoz áttételét indítványozta. A középiskolák állapota — a háborús viszonyoktól eltekintve — nagyjából a rendes képet mutatja, de azért teménytelen dolga van a derék Ravasz Árpádnak, míg a sok adatot összekeresi, nem esoda, ha panaszkodik a jelentések elkésett beküldése miatt. Örömmel hallottuk, hogy „Az erő“ című ifjúsági lap máris igen szép elterjedtségnek örvend. A tanító- és tanítónőképző intézeteknél különösebben a kultuszminiszternek az a rendelkezése adott alkalmat bővebb megbeszélésre, mely szerint a képzőintézetek egy-egy osztályába ezenül csak 25 növendéket szabad felvenni. Megokolás: mert a háború utáni években két és fél millió tanköteles korban levő gyermek helyett csak másfélmillió lesz, ennek folytán nincs szükség olyan sok tanítóra. Ha most minden gyermek járna iskolába és egy-egy tanító tanítványainak száma nem 80—100, hanem 30—40 volna, akkor még volna értelme a rendelkezésnek. De a mostani viszonyok mellett, amikor a meglevő iskolákba a gyermekeknek igen nagy része nem fér be, — a tanulás lehetőségének megszorítása valóban reakciós rendelkezés. A vallásoktatás terén a már — sajnos — megszokott panaszokat hallottuk, más felekezetek türelmetlenségéről, a magunkéi közönyösségéről. Valahogy valamely nagyobb elhatározásokra kellene már egyszer magunkat elszánni. A népiskolákról szóló — buzgó és lelkiismeretes jelentés nem mondott semmi újat, mert azt, hogy a statisztika rossz, már régen tudjuk. Ellenben új volt annak megtudása, hogy az összes, felekezetünkbeli tanítók javadalmának az állami tanítókéval teljesen egyenlővé tételéhez mindössze félmillió koronát kellene az állam kasszájából adni. A bizottság 18-án délben fél 2 órakor fejezte be tanácskozásait.

Közélet

Veszedelemes tanítások

cím alatt a Pr. Egyh. és Isk. Lap 11. száma vezetőhelyen foglalkozik Lapunk 8. számában közölt az állami egyetemi tanárok egyházi fegyelmi felelősségére vonatkozó s Benedek Zsolt cikkéhez csatlakozó megjegyzéseimmel. Mivel a posta a testvér-lap e számát csak közvetlenül lapzárta előtt adta kezembe, csupán futólag tehetek arra, valamint ugyanazon lap „Egyház“ rovata alatt megjelent ugyanezen tárgyú cikkeskéjére néhány észrevételt. Hogy jogi szempontból helyes-e az álláspontom, azt csak hadd végezzük el az ahoz érő Benedek Zsolttal, még ha különben igen tiszteletre méltó hitoktató lelkész urak „az egyházi jogi érzék“ félretételével vagy hiányával vádolnak is. Azt azonban a katekhéta uraktól is meg lehet kívánni, hogy jó emlékező tehetségük legyen. Tehát ne kezdje azon S. J. a cikkét, hogy e kérdést lapunk vetette fel, mikor Zoványi elleni krónikájában ő maga kiáltott a püspök után s ő emlegette Massarykot. Továbbá ne adjon számba olyan nyilatkozatot, amit sohasem tettem. Azt írja, mint az én véleményemet, hogy: „a református hittudományi karok tanításának és szellemének ellenőrzésére az egyház nem jogosult és nem illetékes“. Holott én azt mondom, hogy azt, hogy „a hittudományi karok tanításának egyházi ellenőrzését szükségesnek“ tartás-e, „felettebb alapos megfontolást kíván“. Tehát: egyrészt a theologiai karok tanításának és nem szellemének ellenőrzéséről volt szó; — másrészt nem illetéktelennek mondtam az egyházat, mert aki valaminek a gyakorlására illetéktelen, annak nincs módjában megfontolni, vajjon tegye-e azt. Nem irigylem S. J. úrtól azt a dicsőséget, hogy maga állít fel tételeket s azokat cáfolja, mintha más mondta volna. A Benedek Zsolt komoly, tárgyilagos és a maga szempontjából jogászilag is megálló fejtegetéseire fűzött s a kérdést más jogászai szempontból mérlegelő megjegyzéseimben halározottan megmondtam, hogy a lapunk 6. számában névtelenül közölt fejtegetés konkluzióival egyet értek, — tehát azzal is, hogy az egyetem theol. fakultásbeli tanárainak az egyházzal való viszonyát egyházi törvényhozás útján rendezni kell. Erre vonatkozólag épen én leszek bátor az illetékes helyen a részletes javaslatot megtenni. Ebben igyekszem azon, hogy a S. J. cikkében feltett három képmény pontozatokra megfelelő felelet legyen. Addig azonban, míg az egyházi törvényhozás ezt a kérdést nem rendezte, mert nem rendezhette, míg tehát kétségtelen jogszabály nincs arra, hogy az állami egyetem theol. fakultásának tanárai, — vagy, hogy ne csak ezekről legyen szó: a nem egyházi szolgálatban álló lelkészjellegű egyének mint ilyenek egyházi fegyelem alá vonhatók legyenek, más álláspontot nem

foglalhatok el, nem csak azért, mert épen az *egyházi jogi érzék* (— ha ezt S. J. értené! —) a *szoros jogi magyarázat* mellett szól, hanem azért is, mert mint modern jogász sem tudom a jogszabályt valakinek a *kárára* kiterjesztőleg magyarázni. De hát ezt Benedek Zsolt érti.) Summa summarum: *veszedelmes tanítások* akkor keletkeznek, ha valaki valamihez nem ért; — *veszedelmes cikkek* pedig akkor, ha a cikkíró (mondjuk:) feledékeny. Azt azonban elismerem, ha a vezércikke rossz is, a *humora* jó a Pr. Egyh. és Isk. Lapnak. A *Benedek Zsolt lapunkban* közölt cikkének egy részét közli a — *tiszántúli* papság ébresztésére. A kis hamis: azt hiszi, hogy tiszántúl is *ő* ad a *mi* lapunknak publicitást.

K. B.

Házassági eskü.

Sohasem lett volna szabad ezt előírni, a felektől megkívánni. Kálvin liturgiájában nincs benne. Kálvin már bizonyosan tisztábban látott e kérdésben, mint mi ma. Ő a jegyeseknek csak kérdést tesz fel és ígéretet vesz tőlük. Fel kell tételeznünk róla, ki előtt Isten neve és minden szent dolog olyan igazán szent volt, hogy visszaborzadt a gondolattól, hogy a liturgiában törvényerőre emelvén, vagy emeltetvén a házassági eskü kötelező tételét, az egyház adjon alkalmat a hamis esküvésre, vagy annak később megszegésére.

Tiszta lelkiismerettel a legkomolyabb gondolkozású ember sem fogadhatja azt fel, hogy *ő* az *ő* házastársától soha el nem válik, mert annak előtünhető rossz tulajdonságai az együttélést lehetetlenné tehetik. A polgári törvényszék a házasságot felbontja, de a letett eskü terhe ott marad a lelkeken.

Ma pedig, amikor a bíróságok és ügyvédek hivatásos hamis esküvéket ismernek, kiknek a hamis eskü üzlet; amikor mindnyájan tudjuk, hogy a házasságoknak elenyészően csekély percentje alapszik a szereteten: maga a liturgus, a lelkész borzonghat, arra gondolva, hogy *ő* a törvénytől kényszerítette, újra meg újra tényezővé lett, lelkiismerete ellenére egy hamis esküvés elmondásában.

Zsinatunknak a házassági esküvést el kellene törölni.

—y. —n.

A házassági eskü magyar specialitás és ha már illusztris munkatársunk felvetette az elhagyásának gondolatát: mi kérdést intézünk m. t. Olvasóinkhoz, hogy ebben a tárgyban mi módon vélekednek? A rövid és tárgynál maradó feleleteket lapunkban közölni fogjuk. Szerk.

A káplánok helyzete.

Nagytiszteletű Szerkesztő Úr!

Régen vártam már, hogy a mai nehéz anyagi helyzettel s a zsinattal kapcsolatban valaki „felülről”

szót emel a káplánok mellett is s minthogy a mai napig hiába vártam, ez az oka, hogy e néhány sort Nagytiszteletűségedhez küldöm.

Jól tudom, hogy a zsinatra nagyhorderejű kérdések megoldása vár, mégis azt hiszem föltöbb megterhelhetéssel nem járna, ha a tárgysorozat kibővülne a segédlelkészek helyzetének tárgyalásával. Ne is méltóztassék rossz néven venni, ha én is anyagiakról szólok, mert helyzetünk igazán tarthatatlan. Ötszáz koronából a megélés lehetősége tovatűnt, — a legfokozottabb igények mellett is. Hasonló képességű emberek más pályán ezer koronákkal kezdik az életet s az alapfizetéshez járuló drágasági pótlékok legalább lehetőségessé teszik, hogy nem kell szégyenkezniük ruhájuk fogyatékosága miatt. Igaz, mi is kaptunk ruhasegélyt, de 300 koronából vagy csak nadrágot, vagy kabátot s mellényt lehet csináltatni.

Mindenki tudja, hogy a református hittanhallgatók 35 %-ban szegény szülők gyermekei, kik ha félre tennék is a szegényt, hogy 25—26 éves korukban szüleikre támaszkodjanak, a szülők ma nincsenek abban a helyzetben, hogy gyermekeikre még káplán korukban is áldozni tudjanak.

A mai viszonyok mellett a teljes ellátású 800—1000 koronás káplániákra is ráfizetne a segédlelkész, ha volna miből s így adósságot adósságra halmoz s azzal indul az életnek! Azt hiszem nem mondok valótlanságot, ha ebben is egyik okát látom a theologia elnéptelenedésének, mert más pálya legalább a szűkös egyetemi évek után ad biztos megélhetést, míg mi ezt magunkról nem mondhatjuk s idealizmusunkat sem bírjuk apró pénzre fölváltani. A nyomorúságos anyagi helyzet miatt van, hogy mind többen végzik a philosophiát és jogot, nem mintha e két tudomány nélkül nem élhetne meg a református lelkész, hanem mert sokan csak az alkalmas időre várnak, hogy búcsút mondjanak a *mi* pályánknak. S ha ez minden esetben nem is következik be, tud-e értékes gyülekezeti munkát végezni az a kezdő pap, akinek minden idejét a gazdálkodás köti le, hogy terhes adósságaitól szabadulni tudjon. Csoda-e, ha ilyen körülmények között szegény a theologiai irodalom s az ifjabb papi nemzedék közül is csak nagyon kevés olvas theologiai munkákat, hanem sokkal inkább gazdasági kérdésekkel foglalkozik! Kívánatos volna, ha az 1848. 20. t.-c. tárgyalásánál erre is gondólnának. Az anyagiakon kívül szólhatunk másról is. Nem visszatetsző-e, hogy sokszor 4 elemi osztályt se végzett presbiter uram szavaz a tanügyi kérdéseknél, míg a „tiszteletes úr” csak tanácskozási joggal bír. (Svájcban a 20 éves embert a teljes polgári és politikai jog megilleti, még ha nem is egyetemi hallgató!) Mi kötelességet ismerünk bőven, de jogot annál kevesebbet. A *mi* mai szervezetünk szerintem semmi szín alatt sem református, még kevésbé demokrata!

Helyzetünknek a mai viszonyokhoz mért szanálását kérjük úgy anyagilag, mint jogilag.

A papírhány miatt csak távolról érintve, sokszorosán kicsinyítve bátor voltam a mi sebünket feltárni Nagytiszteletű Szerkesztő Úr előtt azzal a kéréssel, lenne oly jó, helyt adni e pár sornak nagybecsű lapjában. Szíves jóságáért a leghálásabb köszönet, úgyszintén ismeretlen jóakarónknak is, aki a zsinaton szíves lesz szavának súlyát mellettünk az igazság serpenyőjébe vetni.

Nagyvárad, 1918 jan. hó.

Tisztelő híve:

Szarka László,
református s.-lelkész.

Irodalmi szemle

A Debreczeni Lelkészi Tár 2. száma vaskos füzetben jelent meg s tartalmazza a folyóirat mindhárom részének egy-egy darabját. A Theologiai Értesítőben olvasható dr. Veress István tanítóképzőintézeti igazgató: „A neveléstudományok multja és jelene“ c. dolgozatának befejező része, amely a művészi, társadalmi, erkölcsi és nemzet-nevelés alapvonalait és képviselőit ismerteti „Az ókori Kelet legújabb tudományos irodalma a bibliára való vonatkozásában“ c. közlemény első része dr. Varga Zsigmond tollából, az őt jellemző alaposítással. Új a vállalat eme részében a német háborús ígéhirdetés legjelesebb gyűjteményeinek ügyes ismertetése, ami a folyóirat sokoldalúságát mutatja és értékét növeli. A Beszéd és imák c. részben egy templomszentelési imádság (Dombi Lajostól) és hat, részint közönséges, részint alkalmi egyházi beszéd van András Tivadartól, Futó Zoltántól, Gombos Ferencről, Labossa Lajostól, dr. Tüdös Istvántól és Vásárhelyi Jánostól. Az Értekezések c. rész dr. Szeberényi Lajos Zsigmond „A reformáció társadalmi s kulturális hatása“ c. felolvasását tartalmazza. Az értékes folyóirat felelős szerkesztője dr. Lencz Géza, társszerkesztője dr. Varga Zsigmond, kiadója Hegedüs és Sándor könyvkiadóhivatala Debreczen. Előfizetési ára egész évre 18 K.

„Rövid emlékezés a nagy reformáció négyszázéves évfordulója alkalmából“ cím alatt adta ki a paróchiális könyvtár-bizottság Forgács Gyula péczeli lelkész füzetét, amely a reformáció történetét ismerteti a nép széles rétegei számára. A füzet nyomdatechnikai és egyéb akadályok miatt csak most jelent meg s most küldi szét a konventi iroda valamennyi lelkészi hivatalnak. A füzet 25.000 példányban jelent meg abban a feltevésben, hogy minden száz református lélek közül fog annak egy-egy vevője akadni. A füzet ára egy korona s a tiszta jövedelem teljes összegében a hadbavonult református katonák hazafias és vallásos olvasmányaira fog fordíttatni.

Halottaink

Dr. Kovács Sándor nyug. jogakadémiai tanár életének 77., házasságának 42. évében hosszas szenvedés után e hó 12-én csendesen elhunyt. A boldogult lelkészi családból származott, jogi tanulmányait Budapesten végezte s 1875-ben lett jogakadémiai tanár Debreczenben, ahol 39 évig működött sikeresen és odaadó buzgósággal. Kiválóan gyöngéd férj, gondos családapa és megértő kartárs volt, aki családja és hivatása körén kívül őszinte érdeklődést és buzgóságot tanusított az egyház ügyei iránt. Neve és áldott emlékezete fennmarad hatásaiban és az általa vezetett nemzedék körében emberöltőkön át!

Gózon Imre nyug. szentgyörgyvölgyi tanító, volt 48-as honvéd, 92 éves korában jobblétre szenderült.

Molnár Sándor madocsi lelkész, tolnai egyházmegyei tanácsbíró 43 évi lelkészi szolgálat után e hó 4-én elhunyt.

Legyen áldott emlékezetök!

Különfélék

A „Magyar Protestáns Irodalmi Társaság“ Budapesten a Deák-téri evang. iskolák nagytermében (bejárat IV., Sütő-u. 1., II. em.) 1918. évi március hó 19-én, délután 6 órakor tartotta igazgatóválasztmányi ülését a következő tárgysorozattal: 1. Az új választmányi tagok nyilatkozatai. 2. Jelentés a hozott határozatok végrehajtásáról. 3. Dr. Gyöngyösi László és K. Tóth Kálmán beadványa. 4. A református tábortól lelkészek felügyelő püspökének megkeresése. 5. Jelentések a nyomdaárak emelkedéséről. 6. A kiadványok kérdése. 7. Folyó ügyek és indítványok.

Március 15. megünneplése. A Debreczeni Egyetemi Kör ifjúsága folyó hó 15-én délután emlékünnepelet tartott a következő műsorral: I. Fél 3 órakor a kollégium udvarán: 1. Hymnus. Énekelte a kántus. 2. Ünnepi beszéd. Tartotta Kiss Zsigmond ifjúsági elnök. 3. Március 15-én. Irta: Jakab Ödön, szavalta Zambory Sándor th. 4. Talpra magyar! Énekelte a kántus. II. 3 órakor a Petőfi szobornál: (a kollégium fölépcsőházában) 1. Hazádnak rendületlenül. Közének. 2. Ünnepi beszéd. Tartotta Thamó Béla, a H. Ö. T. elnöke. 3. Talpra magyar! Irta: Petőfi Sándor, szavalta: Gábor András th. III. Fél 4 órakor a Kossuth szobornál: 1. Tavasz elmúlt. Közének. 2. Ünnepi beszéd. Tartotta Nagy Gusztáv, hit-tudományi szakosztály elnöke. 3. Március idusa! Irta: Abrányi Emil, szavalta Kajáry Zoltán jh. 4. Hymnus. Közének. Délelőtt fél 11 órakor a főgimnázium ifjúsága rendezett szép ünnepélyt a következő műsorral: 1. Szózat. Énekkarra Mácsai S. Előadja

a főgimnáziumi vegyeskar. 2. Ünnepi beszéd. Mondja Bay Zoltán 8. o. t. 3. Egyveleg Erkel F. „Hunyadi László“ c. dalművéből. Zenekarra Mácsai S. Előadta a főgimn. zenekar. 4. Nemzeti dal. Irta Petőfi S. Szavaltta Petyke Ernő 8. o. t. 5. Három verbunkos a szabadságharcból. Zenekarra Mácsai S. Előadta a főgimnáziumi zenekar. 6. Árpád síri álma. Irta M. Kovács Gyula. Szavaltta Kozma Pál 8. o. t. 7. Rákóczi-induló. Zenekarra Mácsai S. Előadta a főgimnáziumi zenekar.

A Mátészalkán létesítendő református polgári leányiskola alapjára adakozók: Gróf Tisza L. 6000 K. Dr. Baltazar D. 100 K. özv. Frankl Arminné 65 K. Berey J. 50 K. Szilágyi L., Jeszenszky B., Gavallér J., Dr. Juhász L., Magyar E., Dr. Eringer R., Hetey E., Komoróczy I., Komoróczy A., Kincses I. 20—20 K. Luby G., Király I., Dienes S., Dr. Szepesy K., Tukaes L., Batta M., Gráf L., Gönczy J., Szigethy Gy., Farkas S., Barth E., Kerekes Gy., Martits B., Papp G., Báthory Gy., Hengl. N., Elstner R., Dygos K., Tóth B., Papp J., Jakab T., Asztalos I., Farkas L., Nagy I., Müller J., Tariska Z., Olasz K., Leövey M., Baróti J., Nagy Zs. 10—10 K. Sarkady R. 6 K., Bányai E. Sáfár E. 5—5 K., Komoróczy F. Dr. Zsindely I. Olvaszhatatlan. Horváth S. 4—4 K., Fekesházy J., Lőrincz L., Jakab F. 2—2 K. Templomi gyűjtés 497.10 K. Irodalmi Estély fele jövedelme 1137.15 K., összesen: 8387.25 K. Mátészalka. 1918 március 11. *Kincses István* református lelkész.

A Debreczeni Prot. Irodalmi Kör Mátészalkán március 3-án tartott estélyének jövedelméről a következőkben számolunk be: a) Bevétel: I. 428 drb. jegy árából á 5 K.: 2140 K. II. Felülfizettek: Szalkai S., Szalkai-gyártelep, Gr. Tisza L., Péchy L. 100—100 K. Klein M. 50 K. Klein A., Jeszenszky B., Szalkay I., Domahidy E., Péchy M., Dr. Dienes D. 20—20 K. Hetey E., Dr. Vida J., Dr. Szepesy Károlyné, Lakatos L. 10—10 K., Dóri M., Bodnár L., Nagy Zs., Orosz I., Braun M., Novák Gy., Tóth Erzsike 5—5 K., Tóth Lajosné 2 K. összes bevétel 2792 K., b) összes kiadás 517.70 K. tiszta maradvány 2274.30 K., melynek fele, vagyis 1137.15 K. a Debreczeni Protestáns Irodalmi Körnek, másik fele pedig a Mátészalkán létesítendő református polgári leányiskolának jutott. Mátészalka, 1918 március 11. *Kincses István* református lelkész.

Azok a szegény világiak! A Prot. Egyh. és Isk. Lap legutóbbi számában a valóban nagyon kitűnő és nekünk különösen kedves *Benedek Zsolt* azzal magasztaltatik, hogy „a magyar református világi férfiaknál szokattanul finom egyházi érzékkel“ cselekedett valamilyen. Mi azt gondoltuk, hogy a Darányi Ignác, Szilassy Aladár, gr. Teleki József, gr. Ráday Gedeon, Varga Nagy István, Kovácsy Sándor etc. egyházkerületében méltán jobb véleményekkel vannak a „magyar református világi férfiak“-ról. Sajnáljuk őszintén, hogy a minden tiszteletet és ragaszkodást

megérdemlő *Benedek Zsolt* — csak úgy, mint Pilátus a credóba — belekerül ebbe a kérdésbe, de reméljük ő nem érti félre azt a szerény kérdésünket, hogy a Prot. Egyh. és Isk. Lap vezércikkirójának felfogása szerint talán a *finom egyházi érzék* azoknak privilegiuma, kik az egyházat *fizetésért szolgálják?*

A Debreczeni Csokonai Kör a kollégiumi egykori Bokréta közreműködésével e hó 24-én, virágvasárnapján délelőtt fél 11 órakor felolvasó ülést tart a vármegyeház dísztermében. A kollégium régi diákjai szellemi erejükben megizmosodva, férfi koruk teljében tesznek tanúbizonyságot az innen magokkal vitt hatások dús gyümölcsötzetéről. A Bokréta tagjait: Baja Mihályt, Gulyás Józsefet, Gyökössy Endrét, Madai Gyulát és Oláh Gábort melegen üdvözöljük s a különböző fajú felolvasások és énekszámok elé nagy várakozással nézünk.

Internátusi tea-estély. A kollégiumi internátus egyetemi hallgatói kedélyes hangulatú családi tea-estélyt rendeztek e hó 20-án. A műsor szerint Szücs Antal 4. th. múlton merengő prologja után a kollégiumi kis kántus, Almássy Márton szénior zongora játéka, egy sextett, egy komoly és egy vig szavaltat és egy melodráma gyönyörködtette a nagyszámú intelligens hallgatóságot, melynek soraiban ott láttuk Márk Endre udv. tan. polgármestert, a Rector Magnificust, több egyetemi professzort, főképen pedig az alkalmiság iránt érdeklődő díszes hölgykoszorút. Az estélyen az Ottó hadiárva-ház céljaira önkéntes adományokból tekintélyes összeg gyűlt össze.

A középiskolai vallástanári vizsgák az 1918—1920. évben a budapesti református theol. akadémián lesznek. A legközelebbi vizsga f. évi június hó elején lesz. A vizsgáznai óhajtok felvilágosításért a theol. akadémia igazgatóságához (Bpest, IX. Ráday-utca 28.) forduljanak.

Scholtz Gusztáv bányakerületi evangélikus püspök lelképásztori működésének 52., püspöki munkálkodásának 12. évében püspöki hivataláról lemondott. Nagytekintélyű, elismert buzgóságú, ernyedetlenül tevékeny férfiú volt, aki amíg csak eredményesen dolgozhatott: hűségesen kitartott a munka mezején. Most a jól megérdemelt pihenésre vágyva, visszavonul a közpályától. Köztisztelettől, szeretettől környezve élvezze, procul negotiis, a csendes, békés életet — ad multos annos!

A Magyarság társadalmi, irodalmi, művészeti havilap februári száma több tartalmas cikkel együtt közli dr. Ravasz Lászlónak *Kicsoda az ember?* c. előadásából az első részt (A tegnapi ember). Kiadóhivatal: Bpest, VIII., Főhg. Sándor-u. 28.

A Katholikus Népszövetség e hó 11-én ülte meg fennállásának tizedik évét. Ebből az alkalomból tanulmányos lesz számunkra, ha egyik napilapjok nyomán leszögezzük az általa elért eredmény néhány pontját. A Katholikus Népszövetség a katoliciz-

musnak szervezett hadsereget teremtett, mert háromszázezer ember egyesüléséről van itt szó. A Népszövetség az elmúlt tíz év alatt 25,700.585 tagilletményt és 12,525.848 röpiratot, összesen tehát 38,226.431 nyomtatványt adott a tagjai kezébe. Egyes közgazdasági és szociális kérdések megvilágításával sok helyen tanfolyamokat rendezett. A gyűléseknek és értekezleteknek száma sok tízezerre rug. Országosan rendezett agitációk voltak az autonómia, a szövetkezetek és az egyházi vagyon jogi helyzete dolgában. A Népszövetség évente országszerte 15—20,000 szabad előadást tartott; támogatta az önálló katolikus mozgalmakat. Munkáját a Nyilvántartási Iroda vezeti 14 munkarővel. Az évi elintézett akták száma közel jár a 100,000-hez. A jogvédő osztály irásban és szóban ad felvilágosítást a tagoknak. Szóval a Népszövetség tíz év alatt kiküzdötte a közöny jégfalán át a nagy erkölcsi frontáttörést. A jövő feladatait az elnök megnyitó beszédében így körvonalozta: „A Népszövetség vezetésének a béke beálltával társadalmi működését ki kell tágítania egyrészt oly intézményekkel, melyek a háború által okozta sebek, veszteségek és egyéb bajok enyhítésével és amennyire csak lehet, szanálásával foglalkoznak, másrészt, hogy az egyes helyi szervezeteket többször felkeresve, a kapcsolatot egymással, valamint a központtal bensőbbé, szorosabbá tegye”. Sapienti sat.

Dr. Szepesváraljai Haendel Vilmos debreceni m. kir. tudományegyetemi ny. r. tanár magyar királyi udvari tanácsossá nevezetett ki. E méltán megérdemelt legfelsőbb kitüntetés alkalmából a nagyérdemű tudós professzort mi is őszinte szívvel üdvözljük. Ad multos annos.

Balogh Ferenc néhai tudós professzorunknak „A debreczeni református kollégium története” c. posthumus munkájáról az Irodalomtörténet c. kiváló folyóiratunkban ezt olvassuk: „A mű a művelődésünk ügye iránti meleg érdeklődés gyümölcse. A magyarországi református egyház egyetemes tanügyi bizottságának kezdeményezésére s a tiszántúli református egyházkerület határozatából készült ugyan, de hogy az óriási adathalmaz a nagymultú főiskola értékes történetévé kerekedett, az már az elhúnyt kiváló szerzőnek és munkája tudós folytatójának, S. Szabó Józsefnek érdeme. A csupán kétszáz példányban megjelent kötet elsősorban adattári jellegű, de az anyag csoportosítása és feldolgozása oly módszerrel történt, hogy belőle nemcsak az intézet külső történetéről, hanem közművelődésünkkel kapcsolatos számtalan vonatkozásáról is bő és alapos tájékozást nyújt. Így a jelesebb tanárok életéről, munkásságáról adott részletes biográfiai és könyvészeti egybeállítás például még irodalomtörténeti okulással is jár. A könyv használhatóságát a tartalomjegyzéken kívül betűrendes név- és tárgymutató segíti elő. Akik tudják, hogy a debreczeni kollégiumot

mennyi szál fűzi szellemi életünk multjához, bizonyára nem tagadják meg az elismerést az illetékes református egyházkerületől azért az áldozatkészségért, mellyel e munka megjelenését lehetővé tette.

A husvéti ünnepkövetségi választás kollégiumunkban folyó hó 22-én délután, a konfirmáció pedig a rákövetkező nap délutánján volt.

A Debreczeni Protestáns Irodalmi Kör folyó hó 23-án délután 6 órakor a kollégium dísztermében Protestáns Estélyt rendez a következő műsorral: 1. Énekel a városi dalegylet. 2. Dr. Juhász Nagy Sándor országgyűlési képviselő előadása: Modern világ nézet és vallás címen. 3. Szaval Baltazár Kató úrleány. 4. Almássy Márton koll. senior művészi zongorajátéka. 5. Énekel a városi dalegylet.

Lelkészi leányárvaikat a nyári szünidőre özv. Baróthy Istvánné lelkészözvegy Hajdunánáson díjtalanul elfogad. A jelentkező leánykák a konyhakerészetben, háztartási teendőkben, konzervbefőtt készítésben oktatást nyernek s segédkezni tartoznak. Jelentkezések az adott címre küldendők. K. F.

A budapesti pedagógium igazgatójával a király Dr. Imre Sándor egyetemi m. tanárt nevezte ki.

Az első népinternátus és hadiárva-ház Csia Pál református lelkész buzgólkodására létesült Mezőméhesen. Az intézet 1—12 éves hadiárvaikat és 6—12 éves fanyai és szegény gyermekeket nevel. Jelenleg 33 növendéke van az intézetnek.

Az Országos Hadigondozó Hivatal a konventi elnökség kezdeményezésére 57 nyugalmazott lelkész részére egyenként 300—300 K háborús segélyt engedélyezett. Ezek a dunamelléki egyházkerületből: Fejes Sándor, Kiss József, Kulcsár Sándor, Morvay Ferenc; a dunántúli egyházkerületből: Barla Károly, Jakab Pál, Fejérváry Gyula, Medgyaszay Gy. Vince, Pólya Lajos; a tiszáninneni egyházkerületből: Hubay József, Hubay Lajos, Kádár János, Kovács Miály, Láng Károly, Tóth János Elek; tiszántúli egyházkerületből: Bary Sándor, Bácsy Gyula, Bélteky Lajos, Bugyi Mihály, Czövek János, Darcsy Bertalan, Egeressey Imre, Erdélyi Imre, Ethey Ferenc, Fekete József, Görömbei István, Györy László, Kézy Pál, Kormány Bertalan, Koroknay István, Kovács Zsigmond, Nagy Endre, Nyiri István, Simon Elek, Szabó László, Széles Pál, Turóczy Gyula, Vadon Miklós; az erdélyi egyházkerületből Albert Sándor, Antal Domokos, Aszalós György, Bedő Károly, Földes György, Gyárfás Albert, Herepei Gergely, B. Józsa Gyula, Józsa Sándor, Juhász György, Lőrinczy Gábor, Menyhárt András, Pap István, Pócsik János, Ravasz János, Soós Károly, Szabó Jenő, Ujváry István, Veres Zsigmond. A segélyeket az egyházkerületi pénztárak fizetik ki.

Közönyösségünkről találóan írja egyik laptársunk, az Evangelikus Lap a többek között ezeket: „Minden lapszerkesztő a maga bőrén érzi, milyen közöny, milyen érdeklődéshiány, a jóindulatnak abszolút hiánya veszi mindenfelől körül. Nálunk lelkészek halnak meg, amiről a lapok sokszor egyáltalán nem, máskor hetek múlva értesülnek. Templomok épülnek, szenzációk történnek, fontos személyi vál-

tozások fordulnak elő anélkül, hogy azokról lapjaink egyáltalán tudomást szereznének. A mi hiveink megszerezhetik a Mária Terézia-rendet, elfoglalhatják Moszkvát, bevonulhatnak Szentpétervárra (hogy háborús lehetőséget mondjunk), vagy megoldhatják a perpetuum mobile problémáját anélkül, hogy evangélikus voltokra valaki figyelmeztetné lapjainkat. Mutatis mutandis, sajnos, így van ez nálunk is.

Erdemes rajta gondolkozni és meg kell változtatni. Hazánkban egymillió gyermek nem jár népiskolába. — Hazánkban minden 300 emberre jut egy korema és 12.000 gyermekre egy iskola.

Helyesbítés. Lapunk 76b. hasábján az alólról számított 8. sor így javítandó ki: Hogy az ébresztést külső tényező: . . .

HÍVATALOS ÉRTESETŐ-t jelen számunkhoz nem adunk.

Szerkesztői üzenet.

F. V. L. Mivel a szóban forgó előadás szövege közelesen meg fog jelenni, azt megvárjuk.

A lisztántúli református egyházkerület püspökétől.

1640—1918.

PÁLYAZATI HIRDETMÉNY.

A halalozás folytán megüresedett *nagykárolyi* református lelkészi állásra pályázatot hirdettek.

Javadalom a jelenleg érvényben álló díjlevél szerint: 1. Kézpénz 550 K. 2. Huszonnégy kat. hold szántóföld és egy darab 3 kapás szőlő, melyeket lelkész munkáltat. Értéke 730 K. 3. Hatvannyolc hl. tiszta buza. Értékelve = 952 K. 4. Huszonnégy köbméter kemény tűzifa. beszállítva = 176 K. 5. Parokhiális telek után járó legelő illeték = —. — 6. Tisztességes lakás, fő- és melléképületekkel és tágas kerttel = —. — 7. Stóla = 250 K. Összesen 2658 K.

A megerősítés alatt álló új díjlevél szerint. — mely felsőbb jóváhagyás megnyerése után kötelező leendő —: 1. Kézpénzletetés az egyház pénztárából havi előleges részletekben 6000 (hatézer) K. 2. Egy-százötven métermázsas kemény tűzifa beszállítva, polgári évenként előlegesen kiszolgáltatva, melyből a lelkészi hivatali helyiség is fűtendő = 1200 K. 3. A lelkészi telek után járó legelő illeték, mely a nagyutcai rész közlegelőjébe lett beosztva = 20 K. 4. Tisztességes lakás fő- és melléképületekkel s kerttel = 1000 K. 5. Stóladíj a mindenkor érvényben álló egyházi szabályzat szerint = 250 K. Együtt = 8470 K.

Pályázni szándékozók kérvényeiket a II. t.-c. 16. §-a szerint felszerelve f. évi április hó 14. (tizennégy) napjáig küldjék be Berey József espereshez Nagycsed (u. p. Helyben). Szatmár vármegye.

Megválasztandó lelkész hivatalát a választás jogerőre emelkedése után azonnal tartozik elfoglalni. Beruházás nincs.

Debreczen, 1918. március hó.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Konfirmációkra!

Konfirmációra előkészítő káté

református növendékek számára. Írta: **Szoboszlai Papp István**. Közreboesátotta: **Révész Bálint**. Átdolgozta: **S. Szabó József**. — 64. kiadás. Ára 60 fill. A nagytiszt. lelkész uraknak 10% engedményt adunk.

Konfirmációi emléklapok

díszes keretben, megfelelő szöveggel, fekete nyomással. 1 drb 12 fillér, 100 drb 11 korona, — *Ugyanaz kék nyomással* 1 darab 16 fillér, 100 darab 15 korona.

Mennysorság kapuja.

Imádságok konfirmált fiúk és leányok számára. Díszes kötésben 2 korona 40 fillér. Nagyobb rendelésnél 10% engedmény. Finomabb kötésekben nagy választék. Kívánatra külön árjegyzékkel és leírással szolgálhatunk.

Kaphatók:

Hegedüs és Sándor

protestáns irodalmi és könyvkiadóhivatalában
Debreczen.

A „HANGYA”



a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbiztosításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékében jelenleg 1700 fogyasztási szövetkezet működik, amelyek összfor-
♦♦ galma 80.000.000 korona volt. ♦♦



Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.